

KARTA PRZEDMIOTU

Nazwa przedmiotu w języku	polskim	Filolog jako detektyw. Praca edytora naukowego tekstów przełomu XIX i XX wieku
	angielskim	Philologist as a detective. The work of a scholarly editor of texts from the turn of the 19th and 20th centuries

1. USYTUOWANIE PRZEDMIOTU W SYSTEMIE KSZTAŁCENIA

1.1. Sekcja ¹	nauk humanistycznych
1.2. Dyscyplina ²	literaturoznawstwo
1.3. Forma kształcenia	stacjonarna
1.4. Poziom kształcenia	Szkoła Doktorska
1.5. Osoba przygotowująca kartę przedmiotu	dr hab. Beata Utkowska, prof. UJK
1.6. Kontakt	beata.utkowska@ujk.edu.pl

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRZEDMIOTU

2.1. Rodzaj przedmiotu ³	przedmiot specjalistyczny w dyscyplinie
2.2. Język wykładowy	polski

3. SZCZEGÓŁOWA CHARAKTERYSTYKA PRZEDMIOTU

3.1. Forma zajęć ⁴	wykład
3.2. Liczba godzin ⁵	15
3.3. Miejsce realizacji zajęć	zajęcia w pomieszczeniu dydaktycznym UJK
3.4. Forma zaliczenia zajęć	zaliczenie z oceną
3.5. Metody dydaktyczne	wykład problemowy i konwersatoryjny, analiza źródeł, praca z tekstem (rękopiśmiennym i drukowanym), dyskusja moderowana, studiu przypadków
3.6. Wykaz literatury	podstawowa 1. <i>Filozofia filologii</i>, red. A. Hellich, H. Markowska-Fulara, J. Potkański, Ł. Żurek, Warszawa 2020. 2. <i>Archiwalne źródła badań filologicznych</i>, red. A. Janicka, K. Jaworska, D. Platt, D. Prola, V. Wejs-Milewska, Lublin 2022. 3. <i>Archiwa i bruliony pisarzy. Odkrywanie</i>, red. M. Prussak, P. Bem, Ł. Cybulski, Warszawa 2017. 4. W. Kruszewski, D. Pachocki, <i>Rozmowy z edytorami</i>, Toruń 2026. 5. „Sztuka Edycji. Studia tekstologiczne i edytorskie” 2011, nr 1

¹ Sekcja nauk humanistycznych, nauk społecznych, nauk ścisłych i przyrodniczych, nauk medycznych i nauk o zdrowiu, nauk o sztuce.

² Historia, językoznawstwo, literaturoznawstwo, nauki medyczne, nauki o zdrowiu, nauki o polityce i administracji, nauki prawne, nauki o bezpieczeństwie, pedagogika, nauki o komunikacji społecznej i mediach, nauki o zarządzaniu i jakości, nauki biologiczne, nauki chemiczne, nauki fizyczne, nauki o Ziemi o środowisku, sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, sztuki muzyczne.

³ Przedmiot ogólny, przedmiot dziedzinowy w sekcji, przedmiot dyscyplinowy w sekcji, przedmiot specjalistyczny w dyscyplinie.

⁴ Ćwiczenia, wykład, seminarium.

⁵ Zgodna z programem kształcenia w Szkole Doktorskiej.

		– 2025, nr 2.
	uzupełniająca	1. Współczesne edycje krytyczne <i>Pism</i> lub <i>Dzieł</i>, a także korespondencji i dzienników poetów i pisarzy polskich przełomu XIX i XX wieku (Prusa, Orzeszkowej, Sienkiewicza, Kasprówicza, Reymonta, Żeromskiego, Przybyszewskiego) oraz wybranych pisarzy XX wieku. 2. Adamczyk Z.J., <i>Wstęp</i>, w: S. Żeromski, <i>Pisma zebrane</i>, red. Z. Goliński, kontynuacja red. Z.J. Adamczyk, t. 27: <i>Dzienniki</i>, t. 1: 1882–1883, oprac. Z.J. Adamczyk, B. Utkowska, Kielce–Warszawa 2021. 3. <i>Autor, tekst, cenzura</i>, red. J. Pelc, M. Prejs, Warszawa 1998. 4. <i>Listy jako wyzwanie dla edytora</i>, red. J.S. Gruchała, Kraków 2019. 5. Pachocki D., <i>Filolog w archiwum</i>, Warszawa 2025.

4. CELE, TREŚCI I EFEKTY UCZENIA SIĘ

4.1. Cele przedmiotu (z uwzględnieniem formy zajęć) C01 – Pogłębienie rozumienia edytorstwa naukowego jako procesu badawczego – ukazanie pracy edytora jako wielowymiarowego „śledztwa” filologicznego, obejmującego rekonstrukcję historii tekstu i analizę jego przekazów, a także poszukiwania biograficzne i kontekstowe niezbędne do opracowania komentarzy rzeczowych. C02 – Rozwinięcie zaawansowanych kompetencji analitycznych, interpretacyjnych oraz archiwalnych i biograficznych – doskonalenie umiejętności pracy z materiałem źródłowym (rękopisy, druki, dokumenty archiwalne) oraz prowadzenia kwerend archiwalnych i cyfrowych (m.in. poszukiwań genealogicznych, metrykalnych, prasowych). C03 – Kształtowanie krytycznej refleksji nad praktyką edytorską – rozwijanie zdolności oceny istniejących edycji i tradycji badawczych, ze szczególnym uwzględnieniem sposobów dokumentowania ustaleń (aparatus krytyczny, komentarz), oraz świadomości ograniczeń i nierozstrzygalności wpisanych w pracę edytora jako „detektywa”.	
4.2. Treści programowe 1) Edytor naukowy jako badacz tekstu. – Edytorstwo jako szczególny typ badań filologicznych: relacja między tekstologią, historią literatury i interpretacją. Kompetencje edytora jako „detektywa” rekonstruujuącego zarówno tekst, jak i jego konteksty biograficzne oraz kulturowe. 2) Źródła i przekazy, czyli filolog w archiwum. – Gromadzenie źródeł do dziejów tekstu, historii powstawania i wydawania utworów. Praca z materiałem archiwalnym i drukowanym. 3) Historia tekstu jako śledztwo. – Chronologia i typologia przekazów. Rekonstrukcja dziejów tekstu: powstawanie, redakcje, publikacje, ingerencje. Analiza wariantów i relacji między przekazami. 4) Autor, redakcja, cenzura. – Wpływ czynników zewnętrznych i instytucjonalnych na kształt tekstu. Relacje między autorem, redaktorem i cenzurą. Rozpoznawanie i interpretacja ingerencji oraz ich konsekwencje dla edycji. 5) Rekonstrukcja tekstu, czyli edytorstwo a interpretacja. – Zasady ustalania tekstu w sytuacji wariantowości i niejednoznaczności przekazów. Granice między rekonstrukcją, kompilacją a interpretacją. „Rozchwiana miara krytyczności”. Uzasadnianie decyzji edytorskich. 6) Komentarze do tekstu, czyli filolog jako detektyw. – Komentarz rzeczowy jako efekt badań archiwalnych. Identyfikacja osób, wydarzeń i realiów; wykorzystanie źródeł genealogicznych i prasowych. Funkcje i typy objaśnień w edycjach tekstów (zwłaszcza egodokumentów). 7) Aparatus krytyczny jako dokumentacja śledztwa. – Struktura i funkcje aparatus krytycznego. Sposoby zapisu wariantów, decyzji i hipotez edytorskich. Transparentność i weryfikowalność ustaleń. 8) Sytuacje tekstologiczne i edytorskie nierozwiązywalne. – Przypadki braku rozstrzygnięcia: luki w	

dokumentacji, sprzeczne przekazy, niepewna atrybucja. Strategie postępowania i dokumentowania niepewności.

9) Edytor wobec tradycji badań. – Krytyczna analiza wcześniejszych edycji i opracowań. Ciągłość i zmiana metod edytorskich. Edytor jako badacz „pomiędzy”: pomiędzy poprzednikami a następcami; edytor jako uczestnik i współtwórca tradycji badawczej.

10) Studium przypadków. – Analiza wybranych problemów edytorskich na przykładzie edycji dzieł Prusa, Orzeszkowej, Sienkiewicza, Żeromskiego, Reymonta.

5. PRZEDMIOTOWE EFEKTY UCZENIA SIĘ

Przedmiotowy efekt uczenia się	Doktorant, który zaliczył przedmiot	Odniesienie od efektów uczenia się w Szkole Doktorskiej (zgodnie z programem kształcenia w Szkole Doktorskiej)
w zakresie WIEDZY:		
W01	Zna i rozumie główne tendencje rozwojowe oraz metodologię badań filologicznych i edytorskich – w szczególności przemiany podejść do edytorstwa naukowego jako procesu badawczego oraz rozwój metod pracy z przekazami tekstu i źródłami archiwalnymi.	SD_W02 SD_W03
W02	Zna i rozumie zasady opracowania i upowszechniania wyników badań edytorskich – w szczególności przygotowania edycji krytycznej tekstu jako formy publikacji wyników badań, także z uwzględnieniem współczesnych standardów edytorskich i zasad dostępności.	SD_W05
w zakresie UMIEJĘTNOŚCI:		
U01	Potrafi przedstawić koncepcję opracowania edytorskiego oraz stosować metody, techniki i narzędzia właściwe dla pracy edytora naukowego – w szczególności w zakresie analizy przekazów tekstu, rekonstrukcji jego historii, pracy z materiałem źródłowym, konstruowania komentarzy oraz uzasadniania decyzji edytorskich.	SD_U02
U02	Potrafi wykorzystywać wiedzę z różnych dziedzin do rozwiązywania złożonych problemów edytorskich – w szczególności poprzez integrowanie danych filologicznych, historycznych, bibliologicznych, biograficznych (genealogicznych, metrykalnych) w rekonstrukcji dziejów tekstu i w opracowaniu komentarzy rzeczowych.	SD_U03
w zakresie KOMPETENCJI SPOŁECZNYCH:		
K01	Jest gotów do myślenia i działania w sposób przedsiębiorczy	SD_K04

6. SPOSOBY WERYFIKACJI OSIĄGNIĘCIA PRZEDMIOTOWYCH EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Przedmiotowe efekty uczenia się	Sposób weryfikacji (+/-)																				
	Egzamin ustny/pisemny			Kolokwium			Projekt			Aktywność na zajęciach			Praca własna			Praca w grupie			Inne		
	Forma zajęć			Forma zajęć			Forma zajęć			Forma zajęć			Forma zajęć			Forma zajęć			Forma zajęć		
	W	C	S	W	C	S	W	C	S	W	C	S	W	C	S	W	C	S	W	C	S
W01										+											
W02											+										
U01											+										
U02											+										
K01											+										

7. KRYTERIA OCENY STOPNIA OSIĄGNIĘCIA EFEKTÓW UCZENIA SIĘ

Forma zajęć	Ocena	Kryterium oceny
Wykład (W) ⁶	3,0	Aktywność za zajęciach oceniona na 51-60% w skali 100%.
	3,5	Aktywność za zajęciach oceniona na 61-70% w skali 100%.
	4,0	Aktywność za zajęciach oceniona na 71-80% w skali 100%.
	4,5	Aktywność za zajęciach oceniona na 81-90% w skali 100%.
	5,0	Aktywność za zajęciach oceniona na 91-100% w skali 100%.

Przyjmuję do realizacji

.....

⁶ Niepotrzebne usunąć.